

Џон Ешбери

АУТОПОРТРЕТ У КОНВЕКСНОМ ОГЛЕДАЛУ

Као што их је Пармиђанино начинио, десна рука,
Већа од главе, кидише на посматрача
И лагано скреће у страну, наизглед да заштити
Оно што оглашава. Неколико оловних окана, старе греде,
Крзно, набран муслин, прстен са коралом, спојени
У покрету којим се подупире лице, а оно плута
Напред-назад, баш као и рука,
Само што је у смирају. Оно је што је
Заплењено. Вазари каже: „Једног дана, Франческо је намерио
Да направи властити портрет, гледајући се зарад тога
У конвексном огледалу, какво користе бербери...
Стога је затражио да му се направи лопта од дрвета
Код стругара, и пошто ју је поделио напола
И свео на величину огледала, подухватио се
Са великом вештином да преслика све што је у зрцалу видео“,
Пре свега свој одраз, чији је портрет
Одраз, једном одстрањен.
Зрцало је одабрало да одрази само оно што је видео,
А што беше довољно за његову намеру: сопствену
Глазирану, балзамовану слику, пројектовану под углом од 180 степени.
Доба дана или густина светлости,
Приањајући уз лице, одржава га
Живахним и нетакнутим у понављаном замаху
Приспећа. Душа се успоставља.
Али колико далеко може испливати кроз очи,
А да се ипак сигурно врати свом гнезду? Пошто је површина
Огледала конвексна, раздаљина се значајно
Повећава; то јест, довољно да увери
Да душа је заробљеник, с којим се хумано поступа, привремено
Удаљен, немоћан да напредује много даље
Од твог погледа док пресреће слику.
Папа Клемент и његов двор били су „запањени“
Њоме, према Вазарију, и обећали су наруџбину
Која се никада није остварила. Душа треба да остане ту где јесте,
Иако немирна, послушкујући капање кише по окну,
Уздисање јесењег лишћа које ветар млати,
Чезнући да буде слободна, напољу, но мора да остане

Изложена на овом месту. Мора се што мање
Кретати. То каже портрет.
Међутим, у том погледу постоји неки спој
Нежности, ужитка и жаљења, тако снажан
У својој спутаности, да се не да дуго посматрати.
Тајна је сувише проста. Жаљење због тога жацне,
Нагна вреле сузе на очи: што душа није душа,
Нема никакву тајну, ситна је и савршено се
Уклапа у своју шупљину: своју собу, наш тренутак пажње.
То је та мелодија, али речи нема.
Речи су тек спекулација
(Од латинског *speculum*, огледало):
Оне траже, а не могу да пронађу смисао музике.
Видимо само поставке сна,
Потпору покрета што зањише лице
У приказ под вечерњим небом, без икакве
Лажне пометености као доказа аутентичности.
Али то је заокружени живот.
Човек би хтео да истури руку
Ван лопте, али њена сразмера,
Којом се одржава, неће му то дозволити.
Нема сумње да управо због тога, а не због рефлекса
Да се нешто сакрије, шака доминира
Док незнатно узмиче. Нема начина да се
Начини равном као одсечак зида:
Мора да се придружи свом делу круга,
Док тумара натраг ка телу, којем делује
Као и да не припада, да ограда и подупре лице
На којем се напор овог стања читава
Као трачак осмеха, искрица
Или звезда коју ниси сигуран да си видео
Док тама опет узима маха. Наопака светлост којој
Налог суптилности унапред осуђује на пропаст
Помисао да осветли: неважна, али намерна.
Франческо, твоја шака довољно је велика
Да разбије сферу, а одвећ велика,
Помислио би човек, да изатка танане мреже
Што ће тек предочити њено даље заточење.
(Велика, али не незграпна, само је на другој разини,
Попут дремљивог кита на морском дну
Наспрам маленог, уображеног брода
На површини.) Али твоје очи наговештавају
Да све је површина. Ту има само површине
А ништа не може постојати осим онога чега има.

Нема удубљења у соби, само нише,
Ни прозор не значи много, или та
Ивер прозора или огледала с десне стране, чак ни као
Мерило временских прилика, што је на француском
Le temps, реч за време, а које
Прати ток чије су промене тек
Својства целине. Целина је стабилност у
Нестабилности, кугла попут наше, што почива
На постољу од вакуума, пингпонг лоптица
Постојана на свом млазу воде.
И баш као што не постоје речи за површину, односно,
Нема речи да искажу шта је она уистину, да није
Плошност већ видљива срж, тако нема ни
Излаза из проблема патоса насупрот искуству.
Остаћеш ту, немиран, прибран у
Свом покрету који није ни загрљај нити упозорење,
Али који садржи понешто од оба у чистом
Потврђивању које не потврђује ништа.
Балон пуца, пажња се
Тупо одвраћа. Области
У локви мешају се са оштрим делићима.
Мислим о пријатељима
Који су дошли да ме виде, о томе какав је јуче
Био дан. Необичан нагиб
Сећања које узнемирава модел што сањари
У тишини студија, док он разматра
Да ли да подигне оловку до аутопортрета.
Колико је људи дошло и остало извесно време,
Изrekli своје лаке или тешке говоре који су постали део тебе
Као светлост иза магле и песка ношених ветром,
Филтрирана и обележена њима, све док не
Остане ништа што си засигурно ти. Ти гласови у сутон
Рекли су ти све, а ипак прича се наставља
У облику сећања похрањених у неправилним
Грудама кристала. Чија савијена шака управља,
Франческо, сменом годишњих доба и мислима
Што се љуште и одлећу брзо, без даха,
Попут последњег тврдоглавог лишћа отргнутог
Са мокрых грана? Видим у томе само хаос
Твог округлог огледала које организује све
Око звезде-водиље твојих очију које су празне,
Не знају ништа, сањају, али не откривају ништа.
Осећам како се рингишпил лагано покреће
И иде све брже и брже: сто, папири, књиге,

Фотографије пријатеља, прозор и дрвеће
Стапају се у једну неутралну траку које ме окружује
Са свих страна, куд год да погледам.
И не могу да објасним радњу уједначавања,
Зашто све треба да се сведе на једну
Хомогену твар, магму ентеријера.
Мој водич у овим стварима је твоје
Поуздано, искошено сопство, које прихвата све са истим
Привиђењем осмеха, и док време хита тако да је убрзо
Прилично касно, могу да дознам само израван пут напоље,
Раздаљину између нас. Некада давно
Расути докази значили су нешто,
Ситне несреће и ужици
Дана док незграпно иде својим током,
Домаћица обавља кућне послове. Немогуће је сад
Повратити те реквизите у сребрној мрљи,
Запису онога што си постигао, када си сео да
„Са великом вештином пресликаш све што си у зрцалу видео“,
С циљем да се усавршиш и заувек искључиш
Спољашње. У кругу твојих намера извесне траверзе
Преостају, које овековечују опчињеност сопства собом:
Снопови погледа, муслин, корал. Није важно,
Јер то су ствари какве су и данас,
Пре него се нечија сенка и изнедрила
Из поља у мисли сутрашњице.

Сутрашњица је лака, данас је пак неучртано,
Напуштено, невољно, као и сваки пејзаж,
Да се повинује ономе што закони перспективе
Напослетку представљају, према сликаревом дубоком
Неповерењу, тек слабашан инструмент, иако
Неопходан. Наравно да су неке ствари
Могуће, то зна, али не зна
Које. Једног дана, покушаћемо
Да учинимо што је више могуће
И можда ћемо у понечему и успети,
Али то неће имати везе
С овим што је обећано данас,
Нашим пејзажем што се од нас чисти, да би нестао
На хоризонту. Платно данашњице још је довољно обасјано
Како би се претпоставка обећања одржала
Целом на површини, пуштајући нас да
Од њих одлутамо кући, тако да те
Чак извесније могућности могу да остану

Целовите и недоведене у питање. Заправо,
Кожа мехур-собе тврда је као
Јаја рептила; све се ту „програмира“
У право време: све више ствари се укључује,
А да се притом не додаје збиру, и баш као што се човек
Навикне на буку која га је
Држала будним, али сада то више не чини,
Тако и соба укључује тај ток попут пешчаника,
Без варирања у клими или квалитету
(Изузев, можда, што се сетно и готово
Неприметно осветли, током изоштравања према смрти – више
О томе касније.) Оно што би требало да је вакуум сна,
Постаје трајно препуњено, јер се извориште снова
Експлоатише тако да један једини сан
Може да расте, да буја попут купус-руже,
Пркосећи законима против луксуза, остављајући нас
Да се будимо и настојимо да започнемо живот у ономе
Што је сада страћара. Сидни Фридберг у свом
Пармиђанину о томе каже: „Реализам у овом портрету
Не доноси више објективну истину, већ *bizarria*...
Међутим, његова искривљеност не ствара
Осећај несклада... Облици задржавају
Снажне мере идеалне лепоте“, зато што су,
Храњени нашим сновима, тако недоследни, све док једног дана
Не приметимо празнину коју су оставили. Сада је њихов значај,
Ако не и њихово значење, јасно. Њихово је било да хране
Сан што их све обухвата, коначно
Преокренуте у сакупљајућем огледалу.
Деловали су чудно, јер нисмо могли заиста да их видимо.
А то схватамо тек у тренутку када они пропадну,
Попут таласа што се разбија о стену, одричући се
Свог обриса покретом који изражава тај исти обрис.
Облици задржавају снажне мере идеалне лепоте
Док у тајности трагају за нашом идејом искривљености.
Зашто бисмо били незадовољни оваквим договором, када
Нас нови продужавају док бивају упијени?
Догађа се нешто слично живљењу, кретња
Из сна у његову кодификацију.

Док почињем да га заборављам,
Оно опет показује своју стереотипност,
Али је то непознат стереотип, усидрено
Лице, случајно искрсло да би се одмах
Придружило другима, „пре анђеоловог човека“ (Вазари).

Можда анђеоло изгледа као све оно што смо
Заборавили, мислим на заборављене
Ствари које не делују познато када
На њих поново наиђемо, ишчезле без могућности да разазнамо
Које су од њих биле наше. То би била поента
Упада у приватност овог човека који је
„Петљао с алхемијом, али чија жеља
Овде није била да проучи суптилности уметности
У непристрасном, научном духу: желео је тиме
Да подели осећај новине и чуђења са гледаоцем“
(Фридберг). Каснији портрети попут „Господина“
У галерији Уфици, „Младог Прелата“ у галерији Боргезе и
„Антеје“ у Напуљу произлазе из маниристичких
Напетости, али ту, као што Фридберг истиче,
Изненађење и напетост пре су у концепту
Него у његовој реализацији.
Присутан је склад високе ренесансе,
Иако искривљен кроз огледало.
Новина је изузетна пажња у приказу
Прижељкивања заобљене одражавајуће површине
(То је први портрет у огледалу),
Тако да се на трен можете преварити,
Пре него што схватите да одраз
Није ваш. Осећате се тада као један од оних
Хофманових ликова којима је одузет
Одраз, изузев што се цео ја
Видим као истиснут строгом
Другошћу сликара у његовој
Другој соби. Изненадили смо га на
Послу, или не, он је нас изненадио
Својим пословањем. Слика је готово завршена,
Изненађење готово окончано, као када човек погледа напоље,
Пренут вејавицом која се и сада
Завршава мрљама и искрицама снега.
Десило се то док си био унутра, уснуо,
И није било разлога да због тога
Останеш будан, изузев што се дан
Свршава и биће ти тешко
Да заспиш ноћас, барем до касних сати.

Сенка града убацује властиту
Нужност: Рим у којем је Франческо
Радио у време пљачке: његове иновације
Запањиле су војнике који су провалили код њега;

Одлучили су да му поштеде живот, али је ускоро ипак отишао;
Беч, у којем се слика данас налази, а где
Сам је и видео са Пјером у лето 1959; Њујорк
У којем сам сада, логаритам
Осталих градова. Наш крајолик
Живи од својих подружница и возњи тамо-амо;
Посао се обавља погледом, гестом,
Гласинама. То је додатни живот града,
Позадина огледала
Неидентификованог, али прецизно оцртаног студија.
Жели да
Испумпа живот из студија, да сведе
Његов мапиран простор на уредбе, да га претвори у острво.
Та операција привремено је одложена,
Међутим нешто ново је на путу, нека нова афектираност
У ваздуху. Можеш ли је поднети,
Франческо? Да ли си довољно снажан за њу?
Тај ваздух доноси нешто чега није свестан,
Самопокренут, слеп, без представе
О себи. То је инерција која, једном
Призната, исцрпи свеколико делање, тајно или јавно:
Шапутање речи које се не да разумети
Али се може осетити, језа, кужан дах
Који одлази дуж ртова и полуострва
Твоје нерватуре и даље према архипелазима
И окупаној, прозраченој тајновитости отвореног мора.
То је његова лоша страна. Добра страна му је што те
Тера да приметиш живот и притиске
Који су само наизглед пролазили, али сада,
Када се овај нови стил разматра, делује као да
Хитају из моде. Ако желе да постану класици,
Морају да одлуче на којој су страни.
Њихова уздржљивост подрила је
Урбану сценографију, чије двосмислености због тога
Делују намештено и уморно, као старачке игре.
Сада нам треба управо овај неочекивани
Изазивач, што удара о вратнице зачуђеног
Замка. Твој доказ, Франческо,
Постајао је све отрцанији, пошто никакав одговор
Нити одговори нису надлазили. Ако се сада расточи
У прашину, то само значи да је његов час прошао
Пре извесног времена, но гледај сад и слушај:
Може бити да је други живот похрањен тамо
У удубљењима за које нико није знао; да је он,

А не ми, промена; да ми јесмо у ствари он,
Када бисмо могли да му се вратимо, проживимо део пута
Који је видео, да окренемо лица ка кугли док се поставља,
А да ипак изађемо како треба:
Нормалних живаца, нормалног дисања. Пошто је то метафора
Осмишљена да нас укључи, ми смо њен део и
Можемо живети у њој, као што смо заиста и чинили,
Остављајући ипак своје умове празне ради разматрања
За које сад видимо да се неће одиграти насумично,
Већ на методичан начин, што не смера никога да
Угрози – нормалан начин на који се ствари обављају,
Попут концентричног раста дана
Около живота: исправно, ако размислите о томе.

Поветарац, попут окретања странице,
Враћа твоје лице: тај тренутак
Отима доста од измаглице
Пријатне интуиције за којом наилази.
Заточење на једном месту јесте „смрт по себи“,
Као што је Берг рекао за једну фразу у Малеровој Деветој;
Или, да цитирам Имоџен из *Симбелина*: „Ни
Самртни стисак није јачи но овај“, јер
Иако тек вежба или тактика, собом носи
Замах пресуде у надлажењу.
Сама заборавност не може је отклонити,
Нити је жеља вратити, докле год остаје
Као бели талог свога сна
У клими уздисаја раширених преко света,
Платно преко птичје крлетке. Но сигурно је да
Оно што је лепо делује тако тек у поређењу са одређеним
Животом, искушеним или не, усмереним у неки облик,
Утоноу у носталгији колективне прошлости.
Светлост данас понире с ентузијазмом
Какав сам спознао негде другде, а спознао сам и зашто је
Имало смисла што су други то осетили
Годинама уназад. Настављам да погледам
У ово огледало које више није моје,
Зарад колико год крепког упражњеног простора што може бити
Моја порција овог пута. А ваза је увек пуна
Јер има још само толико простора
И она се прилагођава свему. Узорак
Који видимо не треба узети само као
Такав, већ као све што о њему
Можемо замислити изван времена – не као гест,

Него као цело, у свом прочишћеном, прилагодљивом стању.
Но, чије је предворје овај свемир,
Док врлуда унутра и споља, напред и назад,
Одбијајући да нас окружи, а ипак
Једино што можемо да видимо? Љубав је некад
Знала да превагне, али сада је засењена, невидљива,
Иако мистериозно присутна, негде око нас.
Но знамо да она не може да се угура
Међу два суседна тренутка, да њени завијуци
Не воде никуд осим даљим притокама
Те да се оне уливају у магловит
Осећај нечега што никада не може бити спознато,
Иако вероватно свако од нас
Зна шта је то и способан је да пренесе другоме.
Али поглед
Који неки носе као знак, нагони да се
Гура даље, занемарујући очигледну
Наивност покушаја, не марећи
Што нико не слуша, пошто је светло
Упаљено једном засвагда у њиховим очима
И присутна је, несмањена, та трајна неправилност,
Будна и тиха. На њеној површини,
Делује као да нема посебног разлога зашто би та светлост
Морала бити изоштрена љубављу или пак зашто би
Град што са својим прелепим предграђима упада
У простор све нечистији, све неодређенији,
Требало разумевати као потпору његовог напретка,
Штафелај на којем се драма одвила
На властито задовољство и за крај
Нашег сневања, пошто никада нисмо замишљали да ће се
Завршити, у изанђалој дневној светлости са осликаним
Обећањем, у којем се назире залога, спона.
То неописиво, неухватљиво доба дана
Тајна је места на којем се све одиграва
И више се не можемо вратити различитим
Сукобљеним тврдњама што су прикупљене, омашкама памћења
Главних сведока. Само знамо да смо
Мало поранили, да
Данас поседује то особито, сажето
Данаштво што га сунчева светлост пресликава
Бацајући верно сенке гранчица по безбрижним
Плочницима. Ниједан претходни дан не би сличио овом.
Раније сам мислио да су сви слични,
Да садашњост увек изгледа исто за све,

Али се та конфузија одагнава, будући да се човек
Увек уздиже у својој садашњости.
Ипак, „поетски“ простор боје сена
У дугом ходнику који води натраг ка слици,
Свом замраченом опозиту – да ли је то
Нека домишљатост „уметности“, да је никад не замишљамо
Као стварну, а камоли посебну? Зар нема и она станиште
У садашњости, од које увек бежимо
Али у њу упадамо, док воденичко коло дана
Наставља свој празан, али благ ход?
Мислим да покушава да каже – ово је данас
И морамо изаћи из њега чак и док се публика
Гура кроз музеј да би изашла пре
Затварања. Не можеш живети тамо.
Сива глазура прошлости напада све вештине:
Тајне премаза и глачања учене
Целог живота, сведене на статус
Црно-беле илустрације у књизи, где су
Слике у боји ретке. Односно, целокупно време
Своди се на било које време. Нико не
Алудира на промену; то би могло
Подразумевати да ћемо привући пажњу на себе,
Што би опет увећало бојазан да нећемо изаћи
Пре но што смо видели целу колекцију
(Осим скулптура у подруму:
Оне су тамо где и припадају).
Дешава се да наше време буде заклоњено, угрожено
Вољом портрета да потраје. Он циља на
Нашу сопствену, а надали смо се да ће остати скривена.
Нису нам потребне слике нити
Лоши стихови зрелих песника када је
Експлозија тако прецизна, тако фина.
Има ли уопште икаквог смисла признати да
Све то постоји? Постоји ли?
Свакако више не постоји доколица за коју ћемо се
Достојанствено препустити разбибригама.
Данашњица нема маргина, догађај надолази
Препун рубова, од исте је твари,
Неразазнатљив. „Игра“ је нешто друго;
Она постоји у друштву тако
Организованом да само себе демонстрира.
Нема другог начина, и ти шупци
Који би да смуте све својим играма огледалима
Што као да умножавају ризике и могућности или

Бар бркају ствари уводећи
Ауру која ће нагрести архитектуру
Целине у измаглици потиснуте поруге,
Нису важни. Они су ван игре,
Која и не постоји све док они нису изван ње.
Делује као један веома непријатељски свемир,
Међутим, пошто је принцип сваке појединачне ствари
Непријатељски и постоји на рачун других,
Као што су филозофи указали, барем
Ова ствар, нема, неподељена садашњост,
Има оправдање у логици, што
У овом случају не значи ништа лоше
Или бар не би значило да се начин саопштавања
Није некако наметнуо, изврћући крајњи резултат
У властиту карикатуру. Увек се то
Догађа, као у игри кад
Дошапнута реченица која кружи просторијом
Испада на крају нешто потпуно другачије.
То је исти принцип због којег уметничка дела уопште не личе
На оно што је уметник намеравао. Он често схвата
Да је изоставио оно због чега је све и започео
У основи. Заведен цвећем,
Очигледним ужицима, криви себе (мада
Испотиха задовољан исходом), умишљајући
Да се он уопште питао у читавој ствари, те да је спровео у дело
Алтернативу које није баш био свестан,
Не знајући да нужност осујећује такве одлуке
Да би за себе створила нешто ново, да не постоји други начин,
Да се историја стварања наставља у складу са
Строгим законима и да се ствари заиста
Обављају овако, али никада оне ствари
Које смо решили да постигнемо и тако очајнички
Желели да се остваре. Пармиђанино је ово
Морао схватити док је радио на свом
Задатку-животној препреци. Приморани сте да учитате
Савршено уверљиво испуњење намере
У углађену, можда чак преблагу (али
Тако загонетну) завршну верзију. Има ли ичега
Чиме се можемо озбиљно бавити, осим те другости
Која је обухваћена најобичнијим
Видовима дневних активности, мењајући све
Благо а дубоко, и чупајући предмет
Стварања, било каквог стварања, не само уметничког стварања,
Из наших руку, да би га поставила на неки чудовишни, оближњи

Врх, одвећ близу да га не бисмо примећивали, одвећ далеко
Да бисмо могли да се умешамо? Једино ту другост, то
„Не-јаство“ можемо да посматрамо у
Огледалу, иако нико не може да каже
Како је дошло до тога. Брод са
Заставом непознатих боја ушао је у луку.
Дозвољаваш небитним стварима да
Разбију твој дан, да замагле фокус
Кристалне кугле. Приказ у њој разилази се
Попут паре растеране ветром. Плодно
Асоцирање мисли које је досад надолазило
Тако лако, више се не јавља, или ретко. Њихове
Боје мање су интензивне, испране
Јесењим кишама и ветровима, размазане, замућене,
Враћају се теби јер су безвредне.
А ипак, такви смо робови навике да су њихове
Импликације и даље присутне *en permanence*, браќајући
Ствари. Један начин је, можда, бити озбиљан
Једино кад је реч о сексу, али песак шушти
Док се приближавају почетку великог спуста
У оно што се десило. Та прошлост
Сада је присутна: сликарево
Одражено лице, у којем се задржавамо, примајући
Снове и надахнућа на недодељеној
Фреквенцији, али су нијансе постале металне,
Кривуље и ивице нису тако пуне.
Свако
Има неку велику теорију да објасни свемир,
Али она не говори читаву причу,
Па напослетку оно што је изван њега заиста
Вреди, њему, а посебно нама,
Којима није пружена никаква помоћ
У декодирању свог количника људске величине и морамо се ослонити
На знање из друге руке. А ипак знам да
Туђи укусу неће бити ни од какве
Помоћи, тако да се може и занемарити.
Некада се чинило тако савршеним – сјај на танкој
Пегавој кожи, усне навлажене као да ће се управо раздвојити да
Проговоре, и познат изглед
Одеће и намештаја које обично заборављамо.
То је могао бити наш рај: егзотично
Уточиште у испражњеном свету, али није тако било
У картама, јер поента није могла бити
У томе. Опонашање природности могао би бити први корак

Ка досезању унутрашњег мира,
Но то је ипак само први корак, и често
Остаје замрзнути гест добродошлице, гравиран
На ваздуху што се материјализује позади,
Тек конвенција. А немамо заправо
Ни времена за њих, осим да их користимо
За потпалу. Што се пре разбуктају,
То боље за улоге које морамо да одиграмо.
Стога те преклињем, повуци своју руку,
Не нуди је више као штит или поздрав,
Штит поздрава, Франческо:
У одаји има места за један метак:
Наше гледање кроз погрешан крај
Телескопа, док падаш унатраг брзином
Већом од светлосне да би се на крају спљоштио
Међу својствима собе, позивница
Никада отпослата, „био је то све само сан“
Синдром, мада ово „све“ довољно
Језгровито казује да није. Његово постојање
Било је стварно, иако мутно, а бол
Од овог сањарења не може никада одагнати
Дијаграм и даље оцртан на ветру,
Одабран, мени намењен и материјализован
У прикривеном блистању моје собе.
Видели смо град; то је избочено,
Одражено око инсекта. Све се догађа
На његовом балкону а наставља унутра,
Али је радња хладан, сирупаст ток
Поворке. Човек се осећа превише спутан,
Просејавајући априлску светлост у потрази за траговима,
У чистом миру лакоће његовог
Параметра. Шака не држи креду
А сваки део целине отпада
И не може знати да је спознао, осим
Ту и тамо, у хладним џеповима
Памћења, ванвремене шапате.

*(Са енглеској превела **Соња Веселиновић**)*